KOHTUJURISTI ETTEPANEK

PAOLO MENGOZZI

esitatud 11. septembril 2008 [1]

I. Sissejuhatus

1. Bayerisches Landessozialgericht München (Saksamaa) esitas 15. märtsi 2007. aasta otsusega Euroopa Kohtule EÜ artikli 234 alusel kaks eelotsuse küsimust, millest esimene käsitleb nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 [2] artikli 19 lõike 1 ja teine EÜ artiklite 18, 39 ja 49 tõlgendamist.

2. Need küsimused kerkisid kohtuasja raames, mille Petra Von Chamier-Glisczinski algatas Deutsche Angestellten-Krankenkasse (edaspidi „DAK") vastu, et talle hüvitataks kulutused, mis ta tegi viibimiseks hooldusasutuses Austrias.

1 – Algkeel: itaalia.
2 – EÜT L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35.

II. Õiguslik raamistik

A. *Ühenduse õigus*

1. Asutamislepingu asjakohased sätted

3. EÜ artikli 18 lõige 1 sätestab:

„Igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil, kui käesoleva lepinguga ja selle rakendamiseks võetud meetmetega kehtestatud piirangutest ja tingimustest ei tulene teisiti."

4. EÜ artikli 39 lõiked 1–3 näevad ette:

„1. Tagatakse töötajate liikumisvabadus ühenduse piires.

2. Selline liikumisvabadus nõuab igasuguse kodakondsusel põhineva liikmesriikide töötajate diskrimineerimise kaotamist nii töölevõtmisel, töö tasustamisel kui ka muude töötingimuste puhul.

3. Alludes piirangutele, mis on õigustatud avaliku korra, avaliku julgeoleku või rahvatervise seisukohalt, toob see endaga kaasa õiguse:

a) võtta vastu tegelikult tehtud tööpakkumisi;

b) liikuda sel eesmärgil vabalt liikmesriikide territooriumil;

c) viibida liikmesriigis, et seal töötada kooskõlas selle riigi kodanike töösuhteid reguleerivate õigus- ja haldusnormidega;

d) jääda liikmesriigi territooriumile pärast selles riigis töötamist kooskõlas tingimustega, mis lülitatakse komisjoni poolt koostatavatesse rakendusmäärustesse.”

5. EÜ artikli 49 esimeses lõigus on sätestatud:

„Järgnevate sätete kohaselt keelatakse ühenduse piires teenuste osutamise vabaduse piirangud liikmesriikide kodanike suhtes, kes asuvad mõnes teises ühenduse riigis kui see isik, kellele teenuseid pakutakse.”

2. Teisene õigus

6. Siseriiklike sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusnormide lahknevus kujutab endast vaieldamatult tegurit, mis takistab töötajate liikumist. Seepärast andsid Rooma lepingu autorid

nõukogule pädevuse võtta selles valdkonnas vastu „meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse tagamiseks”. Artiklis 51 (nüüd EÜ artikkel 42) on soovitatud eelkõige luua „kor[d], millega kindlustatakse võõrtöötajatele ja nende ülalpeetavatele:

a) kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmine, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ja arvutada toetuse suurus;

b) toetuse maksmine isikutele, kes elavad liikmesriigi territooriumil.”

7. Nõukogu kasutas seda pädevust juba 1958. aastal, võttes vastu õigusaktid, millega kooskõlastatakse siseriiklikke õigusakte mitmes sotsiaalkindlustuse valdkonnas ja mis on mõeldud kohaldamiseks mitme nende õigusaktidega hõlmatud riski suhtes. Praegu tagab selle kooskõlastatuse määrus nr 1408/71 [3], mille algset teksti on korduvalt muudetud.

3 – Määrust nr 1408/71 on täiendatud nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrusega (EMÜ) nr 574, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes rakendamise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83).

8. Käesolevas kohtuasjas on asjakohased eelkõige nimetatud määruse artikli 19 lõige 1 ja lõike 2 esimene lõik, mis sätestavad:

„1. Muus liikmesriigis kui pädev riik elav töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, kes vastab pädeva riigi õigusaktide tingimustele õiguse kohta saada hüvitist, arvestades vajadusel artikli 18 sätteid, saab oma elukohariigis:

a) elukohajärgselt asutuselt pädeva asutuse nimel mitterahalisi hüvitisi, mida antakse vastavalt kõnealuse asutuse poolt kohaldatavatele õigusaktidele nii, nagu oleks see asutus kõnealuse isiku kindlustanud;

b) pädevalt asutuselt rahalisi hüvitisi vastavalt selle asutuse poolt kohaldatavatele õigusaktidele. Pädeva asutuse ja elukohajärgse asutuse vahelise kokkuleppe alusel võib kõnealuseid hüvitisi anda elukohajärgne asutus pädeva asutuse nimel vastavalt pädeva riigi õigusaktidele.

2. Lõike 1 sätteid kohaldatakse analoogia põhjal pereliikmete suhtes, kes elavad muu liikmesriigi territooriumil kui pädev riik, kui neil ei ole õigust saada selliseid hüvitisi oma elukohariigi õigusaktide alusel.”

9. Kasulik on lisaks meenutada määruse artikli 22 lõike 1 punkti b alapunkti i teksti, mis on järgmine:

„1. Töötajal, kes vastab pädeva riigi õigusaktide tingimustele õiguse kohta saada hüvitist, arvestades vajadusel artikli 18 sätteid, ning:

[…]

b) kellel on tekkinud õigus saada hüvitist pädevalt asutuselt ja kes on pärast seda saanud nimetatud asutuselt loa naasta liikmesriigi territooriumile, kus ta elab, või asuda elama teise liikmesriigi territooriumile,

[…] on õigus saada:

i) mitterahalisi hüvitisi, mida pädeva asutuse nimel annab viibimis- või elukohajärgne asutus vastavalt tema poolt kohaldatavatele õigusaktidele, nii nagu oleks see asutus kõnealuse isiku kindlustanud; hüvitiste andmise kestus on siiski reguleeritud pädeva riigi õigusaktidega”.

10. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab esimeses küsimuses ka nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse 1612 [4] töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires artiklile 10. See artikkel tunnistati kehtetuks [5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse

4 – EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01; lk 15.
5 – Kehtetuks tunnistamine jõustus 30. aprillil 2006.

kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ [6], artikliga 38. Määruse nr 1612/68 artikli 10 lõige 1 näeb ette:

„Sõltumata kodakondsusest on õigus asuda elama töötaja juurde, kes on ühe liikmesriigi kodanik ja kes töötab teise liikmesriigi territooriumil:

a) tema abikaasal ja nende järglastel, kes on alla 21-aastased või ülalpeetavad;

b) töötaja ja tema abikaasa ülalpeetavatel sugulastel ülenevas liinis."

B. *Siseriiklik õigus*

11. Vastuseks ühele Euroopa Kohtu esitatud küsimusele tutvustas Saksamaa valitsus üldjoontes Sozialgesetzbuch'i (sotsiaalkindlustusseadustik, edaspidi „SGB") XI raamatus hooldusriski puhul ette nähtud sotsiaalkindlustusskeemi.

12. See skeem näeb hooldamist vajavatele isikutele ette kolme liiki meetmed.

13. SGB XI raamatu artiklis 36 on sätestatud, et kodus abi ja hooldust vajavatel isikutel on õigus *mitterahalistele hüvitistele,* mida annavad hoolduskassaga lepingu sõlminud ambulatoorsete teenistuste töötajad. Niisuguste teenuste kulud kannab kassa maksimummäära piires, mis varieerub hüvitiste saaja hooldusvajaduse astme järgi. III kategooria puhul on see määr 1432 eurot kuus ja seda võib suurendada 1918 euroni kuus juhtudel, mil on tarvis intensiivset ja pidevat hooldust, mis toob kaasa eriti kõrged kulud. Kassa hüvitab teenused erinevate ambulatoorsete teenistustega sõlmitud teenuste osutamise lepingutes kindlaks määratud tariifide alusel. Kodune arstiabi ei kuulu artiklis 36 silmas peetud mitterahaliste hüvitiste hulka ja selle katab ravikindlustus.

14. SGB XI raamatu artikkel 37 sätestab, et hooldamist vajavad isikud võivad saada *igakuist hooldushüvitist,* kui muretsevad endale vajaliku hooldusteenuse ja abi ise. Hüvitise saaja võib seda kasutada vabalt ja seega ka niisuguste teenuste eest tasumiseks, mida kindlustus ei kata ja mida osutavad

6 – ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46.

töötajad, kes ei kuulu lepingu sõlminud teenistustesse. Ka hüvitise summa varieerub hüvitise saaja hooldusvajaduse astme järgi. III kategooria puhul on see 665 eurot kuus.

15. SGB XI raamatu artikkel 38 näeb ette nn *segahüvitised.* Selle õigusnormi alusel võib kindlustatu, kes ei saa kõiki mitterahalisi hüvitisi, millele tal on õigus, saada *samaaegselt* artiklis 37 nimetatud hooldushüvitist, mille summat vähendatakse niisuguse protsendi võrra, mille ulatuses ta kasutab mitterahalisi hüvitisi. Saaja ise otsustab, missugusel määral ta kavatseb kasutada mitterahalisi hüvitisi. Segahüvitiste eesmärk on tagada hooldamist vajava isiku kodus hooldamise korraldamise suurem sõltumatus.

16. Teenuste kulud, mis ületavad hoolduskindlustuse puhul ette nähtud maksimummäära, jäävad hooldamist vajava isiku enda kanda.

17. SGB XI raamatu artikli 43 alusel, mis on ära toodud komisjoni märkustes, on hooldamist vajavatel isikutel õigus täielikule hooldusele hooldusasutuses, kui hooldus kodus või osaline hooldus hooldusasutuses ei ole võimalik või ei tule konkreetse juhtumi eripära arvestades kõne alla. Hoolduskassa katab kinnitatud määras hooldus-, ravi- ja sotsiaalhoolekandekulud. See määr on III kategooriasse kuuluvate hooldamist vajavate isikute puhul 1432 eurot. Kokku ei tohi kassa kanda jäävad summad ületada 75% hooldamist vajava isiku ravi, hooldamise ja majutuse kogukuludest. Artikkel 43 näeb lisaks ette, et liitunute puhul, kellele osutatakse täielikku hooldust hooldusasutuses, ei tohi hoolduskassa kulude aastasumma ületada keskmiselt 15 339 eurot inimese kohta. Neid maksimummäärasid võib suurendada erandjuhtudel. Kindlustatul, kes valib täieliku hoolduse hooldusasutuses vaatamata sellele, et kassa tuvastab, et seda ei ole vaja, on õigus hüvitisele, mis vastab artiklis 36 tema hooldusvajaduse kategooria puhul ette nähtud maksimummäärale.

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

18. Münchenis elav Saksamaa kodanik P. von Chamier-Glisczinski, kes oli hooldamist vajavas seisundis, sai DAKilt, sotsiaalkindlustusasutuselt, kus ta oli kindlustatud mehe kaudu, SGB XI raamatu artiklis 38 ette nähtud hoolduskindlustushüvitisi (segahüvitised).

19. 27. augustil 2001 taotles P. von Chamier-Glisczinski DAKilt, et mitterahalised hüvitised, millele tal oli Saksamaa õigusaktide kohaselt õigus, tasutaks Austrias asuvasse hooldusasutusse, kuhu ta kavatses lasta ennast paigutada. DAK jättis selle taotluse rahuldamata 31. augusti 2001. aasta otsusega, milles toodi rahuldamata jätmise põhjusena ära asjaolu, et niisuguses olukorras nagu P. von Chamier-Glisczinski oma ei näe Austria õigus oma sotsiaalkindlustusskeemiga liitunutele ette mitterahalisi hüvitisi. DAKi arvates oli viimasel õigus ainult Sozialgesetzbuch'i XI raamatu artiklis 37 III kategooria puhul ette nähtud hooldushüvitisele, mis on 1300 Saksa marka (664,68 eurot).

20. 2001. aasta 17. septembrist kuni 2003. aasta 18. detsembrini viibis P. von Chamier-Glisczinski riigi poolt tunnustatud hooldusasutuses Austrias, kuhu ta läks eelotsusetaotluse kohaselt seepärast, et tema mehel oli kavatsus selles riigis tööd otsida.

21. DAK jättis 20. märtsi 2002. aasta otsusega rahuldamata vaide, mille P. von Chamier-Glisczinski esitas 31. augusti 2001. aasta otsuse peale. Viimane pöördus Sozialgericht Müncheni (Müncheni sotsiaalkohus) poole, kes jättis tema kaebuse 11. oktoobri 2005. aasta otsusega rahuldamata. P. von Chamier-Glisczinski esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Bayerisches Landessozialgericht Münchenile (Baieri liidumaa sotsiaalkohus Münchenis), korrates nõuet hüvitada Austria hooldusasutuses viibimise kulud saadud hooldushüvitise ja selle maksimummäära vahe ulatuses, mille piires kannab pädev asutus SGB XI raamatu artiklis 36 ette nähtud mitterahaliste hüvitiste kulud III kategooriasse kuuluvate isikute puhul.

22. Leides, et kohtuvaidluse lahendus sõltub ühenduse õiguse tõlgendusest, peatas Bayerisches Landessozialgericht München menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„Kas määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 19 lõike 1 punkti a tuleb vajaduse korral koosmõjus selle artikli lõikega 2 ning võttes arvesse EÜ artiklit 18 ja EÜ artikleid 39 ja 49 koosmõjus määruse (EMÜ) nr 1612/68 artikliga 10, tõlgendada nii, et töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal või tema pereliikmel ei ole õigust saada elukohajärgselt asutuselt pädeva asutuse nimel rahalisi hüvitisi ega tagasimakseid, kui elukohajärgse asutuse kohaldatavate õigusaktide alusel ei ole tema kindlustatud isikutele ette nähtud mitterahalisi, vaid üksnes rahalised hüvitised?

2. Juhul kui sellist nõuet ei eksisteeri, siis kas EÜ artikleid 18, 39 ja 49 arvesse võttes on pädevalt asutuselt õigus nõuda – eelneva loa alusel – teise liikmesriigi hooldus-

haiglas statsionaarse viibimise ja hoolduse kulude kandmist pädevas liikmesriigis kindlustatule makstavate hüvitiste summa ulatuses?"

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus teatas 18. septembril 2007 Euroopa Kohtule, et P. von Chamier-Glisczinski surma järel võttis kohtuasja üle tema mees ja eelotsuse küsimused jäid jõusse.

24. Põhikohtuasja hageja, komisjon ning Saksamaa ja Norra valitsus esitasid Euroopa Kohtu põhikirja artikli 23 teise ja kolmanda lõigu alusel Euroopa Kohtule kirjalikud märkused. Nad esitasid ka suuliselt oma seisukoha kohtuistungil, mis toimus 12. juunil 2008.

25. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 104 lõike 5 alusel nõuti eelotsusetaotluse esitanud kohtult selgitusi. Euroopa Kohus esitas ka Saksamaa valitsusele mõned küsimused kirjalikult vastamiseks.

V. Õiguslik analüüs

A. *Esialgsed märkused*

26. Enne eelotsuse küsimuste analüüsimist on vaja üksikasjalikumalt kirjeldada põhikohtuasja faktiliste asjaolude konteksti, mis ilmneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu vastusest Euroopa Kohtu selgituste nõudele ja hageja kohtuistungil antud seletustest.

27. Vastuseks selgituste nõudele saatis Bayerisches Landessozialgericht München Euroopa Kohtule kaks kirja, esimese hageja advokaadilt ja teise DAKilt. Esimeses kinnitatakse, et kogu selle aja, mis P. von Chamier-Glisczinski viibis Austria hooldusasutuses, elas tema abikaasa jätkuvalt Münchenis, kus tal oli töökoht kuni 2002. aasta 30. juunini. 2001. aasta augustis vabastati ta siiski tema töökohustustest kokkuleppe alusel, mille ta sõlmis oma tööandjaga töölepingu lõpetamiseks. 2001. aasta augustist kuni 2003. aasta detsembrini otsis ta tööd Austrias, kus elas tema naine. 2003. aasta detsembris hakkas P. von Chamier-Glisczinski abikaasa tegelema ettevõtlusega, mille asukohaks määrati 2004. aasta aprillis Laufen. DAKi kirjas kinnitatakse vastupidi, et hageja toimikust selgub, et 17. septembrist 2001 kuni 30. juunini 2002 oli P. von Chamier-Glisczinski abikaasa töötaja ja oli kostja juures kindlustatud vabatahtlikult ning et 1. juulist 2002 kuni 18. detsembrini 2003 oli ta registreeritud tööotsijana Müncheni tööbüroos,

millelt sai töötushüvitist, ja oli kostja juures kindlustatud kohustuslikus korras ning et lõpuks, alates 2003. aasta 19. detsembrist oli ta kindlustatud DAKis füüsilisest isikust ettevõtjana.

28. Kohtuistungil täpsustas P. von Chamier-Glisczinski abikaasa, et 2001. aasta augustis alustas ta läbirääkimisi ühe Austria farmaatsiaettevõtjaga eesmärgiga alustada oma äritegevust. See plaan, mille tõttu ta asus elama Austriasse, kus alates 2001. aasta septembrist elas tema naine, ei teostunud siiski, sest ei saanud rahastust.

29. Järgnevas analüüsis võetakse eeltoodud asjaolusid arvesse niivõrd, kuivõrd osa neist avaldavad mõju eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele antavale vastusele.

B. *Esimene eelotsuse küsimus*

30. Esimese eelotsuse küsimusega soovib Bayerisches Landessozialgericht München sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 19 lõike 1 punktis a ette nähtud korra alusel on töötaja elukohaliikmesriigi asutus kohustatud maksma pädeva asutuse nimel rahalisi hüvitisi, vajaduse korral tagasimakse või kulude kandmise vormis, olukordades, kus elukohariigi sotsiaalkindlustusskeem ei näe erinevalt pädeva asutuse kohaldatavast korrast oma kindlustatutele ette mitterahalisi hüvitisi.

31. Esimese küsimusega soovitakse seega välja selgitada, kas põhikohtuasja hagejal on määruse nr 1408/71 artikli 19 alusel õigus saada kõnealustele mitterahalistele hüvitistele vastav rahasumma, mida ta võib nõuda *elukohariigi sotsiaalkindlustusasutustelt.*

32. Enne sellele küsimusele vastamist pean vajalikuks teha mõned täpsustused.

33. Meenutan eelkõige, et määrusega nr 1390/81 laiendati määruste nr 1408/71 ja nr 574/72 isikulist kohaldamisala füüsilisest isikust ettevõtjatele ja nende pereliikmetele. Niisiis reguleerivad abielupaar von Chamier-Glisczinskite olukorda need määrused, ehkki kohtuistungil ilmnes, et ajavahemikul, mil P. von Chamier-Glisczinski viibis Austria hooldusasutuses, ei otsinud tema abikaasa

palgatööd selles liikmesriigis, vaid kavatses alustada oma äritegevust.

34. Märgin lisaks, et Euroopa Kohtul on juba olnud võimalus teha otsus määruse nr 1408/71 kohaldamise kohta Saksamaa sotsiaalkindlustusskeemis ette nähtud hüvitiste suhtes, millega isik kindlustatakse hooldusriski vastu. Molenaari kohtuotsuses sedastas Euroopa Kohus, et kuigi sellistel hüvitistel on oma eritunnused, tuleb neid pidada „haigushüvitisteks" määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti a tähenduses, sest nende „põhieesmärk on […] täiendada haigushüvitisi, millega nad on […] seotud organisatsiooniliselt, et parandada hooldust vajavate isikute tervislikku seisukorda ja elukvaliteeti". [7] Nende hüvitiste suhtes kohaldatakse seega määruse artikleid 18–36.

35. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis, et määruse artikkel 19 on õiguslik alus, millest abielupaar von Chamier-Glisczinskite olukorra käsitlemisel lähtuda. Pean siiski ütlema, et mul on mõningaid kahtlusi selle aluse õigsuses. Nimelt reguleerib see artikkel niisuguse töötaja või tema pereliikme olukorda, kes elab *hetkel,* mil saab tõelisuseks risk, mille teostumine annab õiguse sotsiaalkindlustushüvitistele – ja milleks käesoleval juhul on hooldusvajaduse teke – muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik. Niisuguse töötaja või tema pereliikme olukorda, kes asub elama teise liikmesriiki *pärast seda, kui talle määratakse hüvitised pädeva liikmesriigi kulul,* reguleerib seevastu määruse artikli 22 lõike 1 punkt b.

36. Käesoleval juhul on aga selge, et P. von Chamier-Glisczinski sai hooldusvajaduse tõttu Saksamaa sotsiaalkindlustusasutuselt hüvitisi nn segahüvitiste vormis juba enne, kui asus Saksamaalt Austriasse elama. Tema olukord näib seega kuuluvat pigem artikli 22 lõike 1 punkti b kui artikli 19 kohaldamisalasse.

37. Õigusliku aluse vahetamine ei tähenda siiski, et kohaldatavate õigusnormide vahel valitseks olemuslik erinevus. Nagu tagapool täpsemalt näidatud, on artikli 22 lõike 1 alapunktides i ja ii ette nähtud kord, mis on samalaadne artikli 19 lõike 1 punktides a ja b sätestatuga, välja arvatud mis puudutab töötaja või tema pereliikme kohustust küsida pädevalt asutuselt luba ravi jätkamiseks teises liikmesriigis [8]. Juhtumil, mida on käsitletud artikli 22 lõike 1 punktis b, millele P. von Chamier-Glisczinski juhtum näib vastavat, võib siiski selle loa „andmisest […] keelduda üksnes juhul, kui on tuvastatud, et asjaomase isiku ümberasumine kahjustaks tema tervislikku seisundit või tema ravi".

7 – 5. märtsi 1998. aasta otsus kohtuasjas C-160/96 (EKL 1998, lk I-843, punkt 24).

8 – Mitterahaliste hüvitiste puhul on nähtud ette, et nende andmise kestus määratakse kindlaks pädeva riigi õigusaktide ja mitte elukoha- (või viibimis)riigi omadega, nagu see on vastupidi artikli 19 puhul.

38. Lõpuks tuleb meenutada, et Twomey kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus, lähtudes tõdemusest, et määruses nr 1408/71 on mõiste „töötaja" saanud väga laia tähenduse, et selle artiklit 19 kohaldatakse ka töötu suhtes, kes elab mõnes muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik, sõltumata sellest, millal ta haigestus ehk sellest, kas see toimus enne või pärast töötamise lõppu. [9] Artikli 19 lõikes 2 sisalduva viite tõttu tuleneb sellest, et seda artiklit kohaldatakse ka *töötu pereliikmete suhtes, kes elavad muu liikmesriigi territooriumil kui pädev riik.* Sama järeldus peaks minu arvates kehtima määruse artikli 22 lõike 1 punkti b kohta. Esiteks on selle artikli tekstis sisalduv mõiste „töötaja" sama, nagu Euroopa Kohus Twomey kohtuotsuse punktis 16 sõnaselgelt tõdeb. Teiseks on artikli 22 lõike 1 punktil b nagu ka artiklil 19 teistsugune kohaldamisala kui määruse artiklil 25, millega reguleeritakse nende töötute olukorda, kes viibivad tööd otsides ajutiselt mõnes muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik [10], *asumata siiski sinna elama* [11] . DAKi kirjast, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule edastas, ilmnev asjaolu, et teatava ajavahemiku jooksul sellest ajast, mil naine viibis Austria hooldusasutuses, oli P. von Chamier-Glisczinski abikaasa Saksamaal registreeritud tööotsijana ja sai selle riigi pädevatelt asutustel töötushüvitist, ei saa ka kinnitust leidnuna iseenesest välistada määruse artikli 19 (ega samadel põhjustel artikli 22 lõike 1 punkti b) kohaldamist P. von Chamier-Glisczinski olukorra suhtes.

39. Nende täpsustuste järel asun käsitlema eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimest küsimust.

40. Selle kohtu otsusest selgub, et P. von Chamier-Glisczinski sai teatava aja jooksul SGB XI raamatu artiklis 38 ette nähtud segahüvitisi. Nende saamine eeldab, et hooldamist vajavat isikut hooldatakse kodus. Lisaks kinnitas P. von Chamier-Glisczinski abikaasa kohtuistungil, et kuni Austria hooldusasutusse paigutamiseni hooldati tema naist kodus.

41. Veel selgub eelotsusetaotlusest, et 2001. aasta augustis taotles P. von Chamier-Glisczinski DAKilt luba asuda Austria hooldusasutusse, säilitades õiguse Saksamaa hoolduskindlustushüvitistele, ent seda luba talle ei antud. Nagu nägime, on hooldamist vajaval isikul SGB XI raamatu artikli 43 lõike 1 järgi õigus täielikule hooldusele hooldusasutuses, kui hooldamine kodus või osaline hooldamine hooldusasutuses ei ole võimalik. Selle artikli lõike 2 kohaselt katab hoolduskassa hooldusasutuses viibimise kulud kinnitatud määras; III kategooriasse kuuluvate isikute puhul nagu P. von Chamier-Glisczinski on see määr 1432 eurot kuus. Lisaks on kindlustatul, kes valib täieliku hoolduse hooldusasutuses hoolimata sellest, et pädev asutus ei pea seda

9 – 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas C-215/90 (EKL 1992, lk I-1823, punktid 13–15 ja 18).

10 – Vt eespool viidatud kohtuotsus Twomey, punkt 15.

11 – Määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis h esitatud määratluse kohaselt tuleb elamise all mõista alaliselt elamist.

vajalikuks, artikli 43 lõike 4 alusel siiski õigus hüvitisele, mis on võrdne artiklis 36 vastava hooldusvajaduse kategooria puhul ette nähtuga; III kategooria puhul on see hüvitis 1432 eurot kuus.

42. Nende asjaolude põhjal on loogiline oletada, et DAKile saadetud avalduses väljendas P. von Chamier-Glisczinski soovi minna Sozialgesetzbuch'i XI raamatu artiklis 38 sätestatud segahüvitiste skeemilt üle artiklis 43 ette nähtud hüvitistele, taotledes samal ajal, et need hüvitised „eksporditaks" tema siirdumisel Austria hooldusasutusse. DAKi keeldumist põhjendati määruse nr 1408/71 artikli 19 kohaldamisega ja mitte sellega, et tingimused artiklis 43 ette nähtud hüvitiste maksmiseks ei ole täidetud. Teiste sõnadega oleks P. von Chamier-Glisczinski väga tõenäoliselt neid hüvitisi saanud, kui oleks lasknud end paigutada mõnda Saksamaa hooldusasutusse. Otsustades asuda elama Austriasse, kaotas ta seevastu õiguse Sozialgesetzbuch'i XI raamatu artiklites 36, 38 ja 43 nimetatud hüvitistele, säilitades aga õiguse artiklis 37 ette nähtud hooldushüvitisele, mis tema puhul oli umbes 665 eurot kuus. Pealegi ei oleks ta saanud mingit hüvitist Austria sotsiaalkindlustusskeemi alusel, mis – nagu ilmneb eelotsusetaotlusest – ei näe nähtavasti ette mitterahalisi hüvitisi niisugustes hooldusvajaduse olukordades, milles oli P. von Chamier-Glisczinski [12].

12 – Teistsugusel arvamusel on aga Saksamaa valitsus, kes leiab, et eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendas Austria õiguse asjakohaseid sätteid valesti.

43. Saksamaa ja Norra valitsus ning komisjon väidavad, et ebasoodus olukord, millesse P. von Chamier-Glisczinski sattus, on tingitud liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide erinevusest – neid skeeme on ainult kooskõlastatud määrusega nr 1408/71, aga mitte ühtlustatud.

44. Eelkõige tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 artiklis 19 on rahaliste ja mitterahaliste hüviste puhul ette nähtud erinevad skeemid. Samal ajal kui esimesi saab töötaja, kes elab muus liikmesriigis kui see, kus ta töötab, „pädevalt asutuselt […] vastavalt selle asutuse kohaldatavatele õigusaktidele" (artikli 19 lõike 1 punkt b), maksab teisi pädeva asutuse nimel elukohajärgne asutus „vastavalt kõnealuse asutuse kohaldatavatele õigusaktidele nii, nagu oleks see asutus kõnealuse isiku kindlustanud" (artikli 19 lõike 1 punkt a). Nagu juba öeldud, on samalaadne süsteem ette nähtud määruse artikli 22 lõike 1 alapunktides i ja ii.

45. Nendest õigusnormidest tulenev kaheosaline süsteem võimaldab lubada mõne liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemiga liitunud töötajal, kes elab või viibib teises liikmesriigis, esiteks „eksportida" rahalised hüvitised, millele tal on õigus pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel, ning teiseks saada elukohaliikmesriigis samu mitterahalisi hüvitisi, millele on õigus selle riigi skeemiga liitunutel. Lisaks võimaldab viide elukoha- või viibimisriigi õigusaktidele vältida, et selle riigi asutused, kes peavad andma mitterahalisi

hüvitisi teise liikmesriigi süsteemiga liitunud töötajale, oleks sunnitud kohaldama enda omast erinevaid õigusnorme. Näiteks hüvitise tüüp, selle andmist puudutavad üksikasjalikud eeskirjad [13] ja saamise kestus [14] ning kindlustuskatte suurendamine määratakse järelikult kindlaks nende õigusaktide põhjal. Hüvitisi antakse „pädeva asutuse nimel" [15], kes on määruse artikli 36 kohaselt kohustatud need elukoha- või viibimisriigi asutusele täies ulatuses hüvitama.

46. Euroopa Kohtu praktikas heaks kiidetud määratluse kohaselt ei välista mõiste „mitterahalised hüvitised" hüvitisi, mis koosnevad võlgnikust asutuse tehtavatest maksetest, eeskätt kulude tasumisest või hüvitamisest, samal ajal kui „rahalised hüvitised" hõlmavad põhiliselt hüvitisi, mille eesmärk on hüvitada haige töötaja palgakaotust [16]. Eespool viidatud Molenaari kohtuotsuses kinnitas Euroopa Kohus, et Saksamaa sotsiaalkindlustushüvitised hooldusvajaduse puhul, „mille eesmärk on hõlmata kindlustatud isiku poolt saadavat hooldust nii tema kodus kui ka eriasutuses, seadmete ostmist ja tööde teostamist, kuuluvad vaieldamatult […] määruse nr 1408/71 artikli 19 lõike 1 punktis a, artikli 25 lõike 1 punktis a ja artikli 28 lõike 1 punktis a ette nähtud „mitterahaliste hüvitiste" hulka". [17] Hüvitised, mis on selle kaebuse esemeks, mille P. von Chamier-Glisczinski DAKi vastu esitas, kujutavad endast küll rahasummat kulude hüvitamiseks, kuid on siiski mitterahalised hüvitised ja neid reguleerib skeem, mis on määruses nr 1408/71 niisuguste hüvitiste osas ette nähtud.

47. Selle määruse artikli 19 lõike 1 punkti a kohaselt, nagu Euroopa Kohus seda Molenaari kohtuotsuses tõlgendas, on muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik elaval töötajal õigus mitterahalistele hüvitistele, mida elukoha või viibimisliikmesriigi asutus annab samalaadses olukorras oma kindlustatutele, *„kui* viimase riigi õigusnormid – milline ka ei oleks selle sotsiaalkindlustusskeemi täpsem nimetus, milles need on ära toodud – *näeb ette niisugused hüvitised,* et katta samad riskid, mida tagatakse töökohariigi […]-kindlustusega" [18].

48. Sellest tuleneb, et töötaja ei saa esitada *elukohaliikmesriigile* mingeid nõudeid, kui selle riigi õigusaktid ei näe ette mitterahalisi hüvitisi riski katmiseks, mille eest neid hüvitisi nõutakse. Mulle näib, et selline järeldus on

13 – Näiteks mõnede siseriiklike skeemide puhul kannab riiklikes struktuurides osutatud arstiabi kulud reeglina pädev asutus, teistes seevastu kehtib hüvitamissüsteem. Arstiabile tehtud kulutuste katmise protsent varieerub skeemiti.

14 – Nagu nägime, määratakse hüvitiste saamise kestus artikli 22 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvate olukordade puhul kindlaks pädeva riigi õigusaktidega.

15 – Vt artikli 19 lõike 1 punkt b ja artikli 22 lõike 1 alapunkt i.

16 – Vt 30. juuni 1966. aasta otsus kohtuasjas 61/65: Vaassen-Göbbels (EKL 1966, lk 407, eelkõige lk 429).

17 – Punkt 32.

18 – Punkt 37. Kohtujuristi kursiiv.

kooskõlas mitte ainult määruse artikli 19 lõike 1 punkti a sõnastuse, vaid ka selle *eesmärgiga*, milleks on tagada töötajale elukoha- või viibimisliikmesriigis juurdepääs ravile, mis on tema tervisliku seisundi puhul vajalik, *samasugustel tingimustel* nagu selle riigi sotsiaalkindlustusskeemiga liitunutele.

49. P. von Chamier-Glisczinski juhtumi puhul tähendab see, et kuna Austria sotsiaalkindlustusskeem ei näe – nagu näib – hooldusriski puhul ette mitterahalisi hüvitisi, ei saa ta esitada mingeid nõudeid *elukohariigi asutuste*le.

50. Sellest seisukohast nõustun niisiis tõlgendusega, mille Saksamaa ja Norra valitsus ning komisjon oma märkustes välja pakkusid.

51. Seevastu ei jaga ma seisukohta, mille kohaselt tõigast, et määruse artikli 19 lõike 1 punkti a näol on tegemist kollisiooninormiga, tuleneb, et töötaja õigust saada mitterahalisi hüvitisi juhul, kui ta elab muus kui töötamise liikmesriigis, reguleerivad erandkorras elukohariigi õigusnormid selles mõttes, et *pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel ei saa esitada ühtki neid hüvitisi puudutavat nõuet elukohaliikmesriigi asutustele,* kui selle viimase riigi õigusnormid ei näe ette mitterahalisi hüvitisi, et katta riskid, mille puhul neid hüvitisi nõutakse.

52. Selles küsimuses on Euroopa Kohtul juba olnud võimalus sedastada Jordens-Vosters'i kohtuotsuses, et määruse nr 1408/71 „eesmärk on peamiselt tagada nende sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamine ühtsete ja ühenduse kriteeriumite järgi, mis puudutavad igas liikmesriigis töötajaid, kes liiguvad ühenduses ringi" ja et „tõlgendades määrust nr 1408/71 nii, et sellega keelatakse tagada töötajale siseriiklike õigusaktidega laiemat kaitset, kui tuleneb selle määruse kohaldamisest, minnakse sellest eesmärgist kaugemale ning eiratakse samal ajal [EÜ artikli 42] eesmärki ja raamistikku".[19] Täpsemalt öeldes kinnitas Euroopa Kohus sel puhul, et määruse artikli 19 sõnastust ja mõtet eiraks tõlgendus, mille kohaselt sellega *keelatakse* „pädeval asutusel anda töötajale soodsamaid sotsiaalkindlustushüvitisi kui need, mida ta on kohustatud tagama ühenduse kehtivate õigusnormide kohaselt, kui kõnesoleva asutuse kohaldatavad õigusaktid lubavad tal niisugustel asjaoludel anda neile kindlustatutele sellise täiendava sotsiaalkindlustuskaitse". Euroopa Kohtu arvates *ei ole tähtsust* sellel, et töötaja elab muu liikmesriigi territooriumil kui pädev liikmesriik; ehkki see asjaolu on määruse artikli 19 kohaselt otsustava tähtsusega, „kui tehakse kindlaks, millise asutuse ülesanne on anda hüvitised, mis kindlustatul on õigus saada, ja missuguseid õigusakte nende hüvitiste andmisel kohaldatakse, ei oma see […] *tähtsust* juhul, kui kõne

19 – 10. jaanuari 1980. aasta otsus kohtuasjas 69/79 (EKL 1980, lk 75, punkt 11).

all on selliste täiendavate sotsiaalkindlustushüvitiste võimalik määramine kohaldatavate õigusaktide alusel, millele kindlustatul ei ole õigust, kuid mida pädev asutus võib talle määrata". [20]

53. Olles kinnitanud kohtuotsuses Pierik I [21], mis ei käsitle mitte määruse nr 1408/71 artiklit 19, vaid artiklit 22, et „artikkel 22, mis asetub asutamislepingu üldiste eesmärkide raamistikku, kuulub meetmete hulka, mille eesmärk on anda ühenduse liikmesriigi kodanikust töötajale võimalus saada mis tahes muus liikmesriigis ette nähtud mitterahalisi hüvitisi sõltumata sellest, missuguse siseriikliku asutusega ta on liitunud või kus on tema elukoht" [22], asus Euroopa Kohus seisukohale, et „mitterahalis[ed] hüvitis[ed], mida pädeva asutuse nimel annab viibimis- või elukohajärgne asutus" (artikli 22 lõike 1 punkt b), ei tähenda ainult elukohaliikmesriigis antud mitterahalisi hüvitisi, vaid ka neid, mida pädev asutus saab anda [23]; see on Euroopa Kohtu kinnitusel tingitud asjaolust, et määrusega nõutakse, et töötajale oleks tagatud võimalus saada tema tervislikku seisundit arvestades kõige asjakohasemat ja tõhusamat hooldust, sõltumata sellest, kus ta elab või millises ühenduse territooriumil asuvas paigas on selline hooldus kättesaadav [24].

54. Mõlemad eespool mainitud pretsedendid puudutavad hooldust, mida töökohaliikmesriigi sotsiaalkindlustusasutus osutab selle riigi territooriumil töötajale, kes elab teise liikmesriigi territooriumil, samal ajal kui P. von Chamier-Glisczinski juhtumil taotletakse hüvitise maksmist elukohariigis osutatud teenuste eest. Minu meelest ei takista pelgalt see asjaolu siiski Euroopa Kohtu kinnitatud põhimõtete ülekandmist muu hulgas taolistele olukordadele, mis on kõne all põhikohtuasjas.

55. Teisalt võib seisukoht, et artikkel 19 takistab pädeva liikmesriigi asutustel anda oma kindlustatule mitterahalisi hüvitisi õigusaktide alusel, mida nad kohaldavad, kui need hüvitised ei ole ette nähtud asjaomase isiku elukohaliikmesriigis, viia tulemusteni, mis on vastuolus määruse eesmärgiga. Nii oleks see näiteks juhul, kui pädev liikmesriik näeb mingi riski katmiseks ette üksnes mitterahalised hüvitised ja elukohaliikmesriik ainult rahalised hüvitised: sel juhul ei saaks töötaja ei rahalisi hüvitisi, sest neid ei ole ette nähtud pädevas liikmesriigis, kes peab neid määruse artikli 19 lõike 1 punkti b kohaselt maksma, ega mitterahalisi hüvitisi, sest neid ei ole ette nähtud elukohaliikmesriigis. Teiste sõnadega jääks töötaja kõnesoleva riski puhul igasuguse kaitseta ja seda hoolimata sellest, et mõlema liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeem näeb kaitse ette. Pealegi koheldaks töötajat säärasel juhul erinevalt kas võrreldes pädeva liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemiga liitunutega,

20 – Punkt 13. Kohtujuristi kursiiv.
21 – 16. märtsi 1978. aasta otsus kohtuasjas 117/77 (EKL 1978, lk 825).
22 – Punkt 14.
23 – Punkt 21.
24 – Punktid 17 ja 22.

kes elavad selles riigis, või elukohaliikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemiga liitunutega.

56. Mulle näib ilmne, et niisugune tulemus ei oleks kooskõlas määruse mõttega ja eesmärkidega, mida taotletakse EÜ artiklis 42 siseriiklike sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide kooskõlastamise kaudu ja mille hulgas on eelkõige diskrimineerimise keeld ja omandatud õiguste säilitamine [25]. Siinkohal tuleb ka meenutada, et Euroopa Kohus on alati olnud määruse nr 1408/71 niisuguse tõlgendamise vastu, mille tulemus on ühe liikmesriigi õigusaktidega tagatud sotsiaalkindlustusalaste soodustuste kaotamine. [26]

57. Kuigi hüvitis, mida P. von Chamier-Glisczinski DAKilt nõuab, ei ole määrusega nr 1408/71 vastuolus, ei saa õigus sellele hüvitisele minu arvates tuleneda selle määruse sätetest, isegi kui tõlgendada seda asutamislepingu vaba liikumist käsitlevatest õigusnormidest lähtudes. Seega tuleb teha kindlaks, kas seda õigust saab tunnustada vahetult nende viimaste alusel, mille tõlgendamist käsitleb teine eelotsuse küsimus.

58. Kõikidest esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artikli 19 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik elaval töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal ei ole õigust mingile mitterahalisele hüvitisele elukohajärgselt asutuselt pädeva asutuse nimel, kui elukohaliikmesriigi õigusaktid ei näe ette mitterahalisi hüvitisi, et katta risk, mille puhul hüvitisi nõutakse. Määruse nr 1408/71 artikli 19 lõike 1 punkt a ei takista töötajal või tema pereliikmel saamast pädevalt asutuselt neid hüvitisi kulude hüvitamise vormis vastavalt kõnealuse asutuse kohaldatavatele õigusaktidele.

59. Samamoodi tuleb minu arvates tõlgendada määruse nr 1408/71 artiklit 22 juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab sarna-

25 – Vt selle kohta ka Euroopa Kohtu hiljutine otsus Bosmanni kohtuasjas, milles on kinnitatud, et määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punktil a, mille kohaselt kehtivad liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes selle riigi õigusaktid, isegi kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil, ei ole „siiski [eesmärki] takistada elukohariigil maksta siseriiklikke õigusakte kohaldades asjaomasele isikule peretoetusi" (20. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-352/06, EKL 2008, lk I-3827, punkt 31).

26 – Vt 9. detsembri 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-45/92 ja C-46/92: Lepore ja Scamuffa (EKL 1993, lk I-6497, punkt 21); 4. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-349/87: Paraschi (EKL 1991, lk I-4501, punkt 22); 30. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-282/91: de Wit (EKL 1993, lk I-1221, punktid 16–17) ja 5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-165/91: van Munster (EKL 1994, lk I-4661, punkt 27). Vt ka 9. oktoobri 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-31/96 ja C-33/96: Naranjo Arjona jt (EKL 1997, lk I-5501, punkt 20); 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-153/97: Grajera Rodríguez (EKL 1998, lk I-8645, punkt 17) ja 9. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-205/05: Nemec (EKL 2006, lk I-10745, punktid 37–38).

selt minuga, et P. von Chamier-Glisczinski olukord kuulub selle õigusnormi ja mitte artikli 19 kohaldamisalasse.

C. *Teine eelotsuse küsimus*

60. Teises eelotsuse küsimuses küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas EÜ artiklite 18, 39 ja 49 järgi eksisteerib õigus nõuda pädevalt asutuselt – eelneva loa alusel – teise liikmesriigi hooldushaiglas statsionaarse viibimise ja hoolduse kulude kandmist pädevas liikmesriigis kindlustatule makstavate hüvitiste summa ulatuses.

61. Kõigepealt tuleb meenutada, et kuigi EÜ artiklis 234 sätestatud siseriikliku kohtu ja ühenduse kohtu vahelist pädevuse jaotust käsitleva väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb siseriiklikul kohtul kohaldada talle lahendada antud juhtumi suhtes ühenduse õigusnorme, nii nagu Euroopa Kohus on neid tõlgendanud, Euroopa Kohtul tuleb omakorda korjata talle siseriikliku kohtu poolt esitatud andmete kogumist välja ühenduse õiguse küsimused, mida vaidluse eset arvestades tõlgendada tuleb. [27]

62. On siiski vaja märkida, et põhikohtuasjast teada olevad asjaolud viivad seisukohale, et P. von Chamier-Glisczinskil ei ole õigust nõuda, et tema suhtes kohaldataks EÜ artiklit 49. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud teabe ja P. von Chamier-Glisczinski abikaasa poolt kohtuistungil esitatud andmete põhjal ei kolinud P. von Chamier-Glisczinski *ajutiselt* Austriasse *eesmärgiga* saada ravi eriasutuses, kuhu lasi end paigutada, vaid valis selle riigi *püsivaks elukohaks,* et ennetada oma abikaasa peatset kõnealusesse riiki kolimist. Ta elas edasi püsivalt Austrias ja viibis kõnesolevas hooldusasutuses 27 kuu vältel. Kohtuotsuses Steymann *vs.* Staatssecretaris van Justitie kinnitas Euroopa Kohus, et asutamislepingu artiklid 59 ja 60 (nüüd EÜ artiklid 49 ja 50) „ei käsitle liikmesriigi kodaniku olukorda, kes elab teise liikmesriigi territooriumil ja valib selle riigi oma elukohaks, et […] saada selles riigis teenuseid määramata aja jooksul” [28]. Niisugust järeldust kinnitati Sodemare'i kohtuotsuses [29], mis käsitleb hooldusteenuseid vanuritele mõeldud struktuurides.

63. Samamoodi ei näi abielupaar von Chamier-Glisczinskite olukord kuuluvat EÜ artikli 39 kohaldamisalasse. P. von

27 – Vt 23. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-56/01: Inizan (EKL 2003, lk I-12403, punktid 32 ja 34 ning seal viidatud kohtupraktika).

28 – 5. oktoobri 1988. aasta otsus kohtuasjas 196/87 (EKL 1988, lk 6159, punkt 17)

29 – 17. juuni 1997. aasta otsus kohtuasjas C-70/95: Sodemare jt (EKL 1997, lk I-3395, punkt 38).

Chamier-Gliszczinski abikaasa kohtuistungil tehtud avaldusest selgub nimelt, et viimane ei teinud ajavahemikul, mil tema naine viibis Austria hooldusasutuses, otseselt midagi palgatöö otsimiseks selles riigis.

64. Arvestades põhikohtuasja faktilisi asjaolusid, tuleb vastuses teisele küsimusele seega piirduda ainult EÜ artikli 18 tõlgendamisega.

65. Märgin eelkõige, et ei toeta komisjoni ja Norra valitsuse esitatud vastuväidet, mille kohaselt tõsiasjast, et määrus nr 1408/71 sätestab asutamislepinguga kehtestatud liikumisvabaduse sotsiaalkindlustuse valdkonnas, tuleneb, et põhikohtuasjas kohaldatakse ainult selle määruse artikli 19 lõike 1 punkti a, samas kui asutamislepingu sätteid võib kohaldada ainult pärast seda, kui see artikkel tunnistatakse õigusvastaseks.

66. Nagu juba eespool öeldud [30], arvan, et artikli 19 lõike 1 punkt a ei takista asutamislepingu alusel tunnustamast töötaja ja tema pereliikmete õigust, millele saab tugineda mitte elukohariigi, vaid selle riigi asutuse suhtes, kus isik on kindlustatud.

67. Selles küsimuses tuleb veel meenutada, et analüüsides seost määruse nr 1408/71 artikli 22 lõike 1 ja asutamislepingu teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätete vahel, täpsustas Euroopa Kohus Kohlli kohtuotsuses [31], et selle artikli *eesmärk ei ole reguleerida* teises liikmesriigis antud raviga seoses kantud kulude hüvitamist liikmesriikide poolt *vastavalt pädevas liikmesriigis kehtivatele tariifidele* ning seega *ei takista see seda sugugi*, vaid selles piirdutakse sellega, et võimaldatakse kindlustatul saada mitterahalisi ravihüvitisi pädeva asutuse kulul selle riigi õigusnormide järgi, kus hüvitisi antakse. [32] Esiteks selle väite üldine ulatus ja teiseks asjaolu, et määruse artikli 22 lõige 1 ja artikli 19 lõige 1 näevad mitterahaliste hüvitiste puhul ette samasuguse skeemi, panevad arvama, et Euroopa Kohtu täpsustus käib peale kõikide artikli 22 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvate olukordade (sealhulgas punktis b silmas peetud olukorrad) ka olukordade suhtes, mis kuuluvad artikli 19 lõike 1

30 – Vt punktid 51–56.

31 – 28. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-158/96 (EKL 1998, lk I-1931).

32 – Punktid 26–27. Nendes punktides vastas Euroopa Kohus vastuväitele, mille esitasid Luksemburgi valitsus ja pädev asutus ning mille sisu oli samasugune nagu komisjoni omal käesolevas kohtuasjas. Vt ka 21. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-368/98: Vanbraekel jt (EKL 2001, lk I-5363, punkt 36). 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuses Inizan välistas Euroopa Kohus seejärel, et määruse artikli 22 lõike 1 punkti c alapunkt i on osas, milles kehtestab nende mitterahaliste hüvitiste andmise tingimuseks, mille ta tagab, eelneva loa saamise, vastuolus EÜ artiklitega 49 ja 50 (punktid 15–36). Vt lõpuks hilisem, 16. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-372/04: Watts (EKL 2006, lk I-4325, punktid 46–48).

kohaldamisalasse. Nagu ka artikli 22 lõige 1 ei ole artikli 19 lõige 1 seega mõeldud selleks, et reguleerida nende kulude hüvitamist, mis tehti raviks muus liikmesriigis kui riik, milles isik on kindlustatud, selles viimases riigis ette nähtud tingimustel ja tariifide järgi ning niisiis ei takista see niisugust hüvitamist.

68. Eespool viidatud Kohlli kohtuotsuses sedastas Euroopa Kohus seejärel, et õigus niisugusele hüvitamisele tuleneb vahetult asutamislepingu teenuste osutamise vabadust käsitlevatest sätetest. [33]

69. Siin tuleb seevastu lahendada küsimus, kas sama õiguse olemasolu võib tunnustada EÜ artikli 18 alusel olukorras, kus ei saa tugineda ei EÜ artiklile 49 ega EÜ artiklile 39.

70. Selles küsimuses meenutan eelkõige, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei kahanda ühenduse õigus liikmesriikide pädevust oma sotsiaalkindlustusskeemide korraldamisel [34]. Ühtlustamise puudumise tõttu ühenduse tasandil määratakse sotsiaalkindlustushüvitiste andmise tingimused järelikult kindlaks iga liikmesriigi õigusaktidega [35]. Liikmesriigid peavad selle pädevuse kasutamisel järgima siiski ühenduse õigust [36] ja eelkõige asutamislepingu sätteid, mis käsitlevad igale liidu kodanikule tagatud õigust vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil [37].

71. Euroopa Kohtul on aga juba olnud võimalus kinnitada, et kuna liidu kodanikku tuleb kõigis liikmesriikides kohelda seaduse ees sama moodi nagu vastavate liikmesriikide samas olukorras olevaid kodanikke, oleks vaba liikumise õigusega vastuolus, kui seda kodanikku võidaks kohelda selles liikmesriigis, mille kodanik ta on, ebasoodsamalt kui juhul, kui ta ei oleks kasutanud asutamis-

33 – Euroopa Kohtu arvates ei luba need sätted kehtestada siseriiklikke õigusnorme, mille kohaselt kehtestatakse teises liikmesriigis asuva vaba elukutse esindaja väljaspool igasugust haiglastruktuuri osutatud arstiabi kulude hüvitamiseks liitumisriigi tariifide järgi tingimuseks, et kindlustatu sotsiaalkindlustusasutus on andnud selleks raviks loa. Euroopa Kohtu meelest veenavad seda laadi õigusnormid „kindlustatuid mitte pöörduma teises liikmesriigis asuvate raviteenuste osutajate poole ning kujutavad endast neile viimastele või nende patsientidele teenuste osutamise vabaduse takistust" (kohtuotsuse punktid 34–35).

34 – Vt eelkõige 7. veebruari 1984. aasta otsus kohtuasjas 238/82: Duphar jt (EKL 1984, lk 523, punkt 16) ja eespool viidatud kohtuotsus Sodemar jt, punkt 27.

35 – Vt eelkõige 24. aprilli 1980. aasta otsus kohtuasjas 110/79: Coonan (EKL 1980, lk 1445, punkt 12); 4. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-349/87: Paraschi (EKL 1991, lk I-4501, punkt 15) ja 30. jaanuari 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-4/95 ja C-5/95: Stöber ja Piosa Pereira (EKL 1997, lk I-511, punkt 36).

36 – Vt eelkõige 13. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-385/99: Müller-Fauré ja van Riet (EKL 2003, lk I-4509, punkt 100); 28. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-120/95: Decker (EKL 1998, lk I-1831, punkt 23), eespool viidatud kohtuotsus Watts, punkt 92, ja eespool viidatud kohtuotsus Kohll, punkt 19.

37 – Vt 23. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-135/99: Elsen (EKL 2000, lk I-10409, punkt 33).

lepinguga antud liikumisvabadusega seotud võimalusi. [38] Euroopa Kohtu sõnul ei pääseks need võimalused täielikult mõjule, kui takistused, mille liikmesriigi kodaniku päritoluriigi õigusnormid on seadnud tema elamisele vastuvõtvas liikmesriigis ja mis karistavad teda selle eest, et ta on neid võimalusi kasutanud, võiksid liikmesriigi kodanikku sundida nende võimaluste kasutamisest loobuma. [39]

72. Liikmesriigi õigusnormid, mis seavad mõned liikmesriikide kodanikud ebasoodsamasse olukorda üksnes seetõttu, et nad on kasutanud oma vabadust liikuda ja elada teises liikmesriigis, tooksid seega kaasa ebavõrdse kohtlemise, mis on vastuolus ühenduse kodaniku staatuse aluseks olevate põhimõtetega ehk seaduse ees võrdse kohtlemisega liikumisvabaduse kasutamisel. [40]

73. Niisuguseks tuleb minu arvates pidada siseriiklikke õigusnorme, mis ei võimalda hoolduskindlustusskeemiga liitunud isikule hüvitada selle skeemiga kaetud summa ulatuses kulutusi, mis ta tegi, viibides teises liikmesriigis paiknevas eriasutuses, samal ajal kui niisugused kulud hüvitataks juhul, kui isik oleks viibinud lepingu sõlminud asutuses, mis paikneb selle liikmesriigi territooriumil, kus vastav isik on kindlustatud.

74. Niisugust erinevat kohtlemist saab õigustada vaid siis, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel, mis on proportsionaalsed siseriiklikus õiguses õiguspäraselt taotletud eesmärgi suhtes. [41]

75. Selles küsimuses meenutan, et Smits ja Peerbooms'i kohtuotsuses [42] täpsustas Euroopa Kohus, laiendades Kohll'i kohtuotsuses kehtestatud põhimõtteid haiglaravile, et kuigi liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt kindlustuskassa kannab teises liikmesriigis asuvas raviasutuses osutatud teenuste kulud vaid tingimusel, et patsient on saanud eelneva loa, kujutavad endast teenuste osutamise vabaduse takistust, võivad need siiski olla

38 – Vt 9. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-520/04: Turpeinen (EKL 2006, lk I-10685, punkt 20); 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-224/98: D'Hoop (EKL 2002, lk I-6191, punkt 30) ja 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-224/02: Pusa (EKL 2004, lk I-5763, punkt 18).

39 – Vt eelmises joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Turpeinen, punkt 22, ja kohtuotsus Pusa, punkt 19.

40 – Vt eespool viidatud kohtuotsus Turpeinen, punkt 22, ja kohtuotsus Pusa, punkt 19. Vt ka 18. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-406/04: De Cuyper (EKL 2006, lk I-6947, punkt 39) ja eespool viidatud kohtuotsus Elsen.

41 – Vt 23. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-138/02: Collins (EKL 2004, lk I-2703, punkt 66), eespool viidatud kohtuotsus Turpeinen, punkt 32, ja eespool viidatud kohtuotsus Van Cuyper, punkt 40.

42 – 12. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-157/99 (EKL 2001, lk I-5473).

õigustatud kahe eesmärgiga, milleks on tasakaalustatud ja kõikidele ligipääsetava ravi- ja haiglasüsteemi säilitamine ning tervishoiule mõeldud rahaliste vahendite tõhus haldamine [43].

76. Arvan, et samasugused kaalutlusi tuleb arvestada ka hooldamist vajavatele isikutele mõeldud ravi- ja hooldusteenuste puhul, mida osutatakse eristruktuuride raames. Nagu minu meelest õigesti rõhutavad Saksamaa ja Norra valitsus, eksisteerivad ka nende hüvitiste osas kas planeerimisnõuded, mis on seotud hooldamist vajavate isikute hooldusstruktuuride tasakaalustatud ja kõigile ligipääsetava süsteemi säilitamisega, eriti arvestades inimeste keskmise eluea pikenemist ühenduse riikides, või nõuded riiklike sotsiaalkindlustusskeemide kanda jäävate kulude piiramise osas.

77. Nõue, et eelkäsitletud hüvitise saamiseks peab olema eelnev luba, ei ole seega EÜ artikliga 18 vastuolus, kui tingimused, millest selle loa andmine sõltub, on eespool nimetatud eesmärkide seisukohast õigustatud, põhinevad objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja varem teadaolevatel kriteeriumidel ning on kooskõlas proportsionaalsuse nõudega [44].

78. Tuleb siiski meenutada, et käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et P. von Chamier-Glisczinski nõue saada Austria hooldusasutuses viibimise ajaks mitterahalisi hüvitisi, mis on nähtud ette hoolduskindlustusskeemiga, millega ta oli liitunud, jäeti rahuldamata ainult määruse nr 1408/71 artikli 19 alusel. Eespool esitatud põhjustel ei välista asjaolu, et kohaldatakse seda artiklit, õigust kulude hüvitamisele selles skeemis ette nähtud ulatuses EÜ artikli 18 alusel [45]. Niisiis ei saa keeldumist, mis sai osaks P. von Chamier-Glisczinskile, ühelgi juhul pidada õiguspäraseks.

43 – Punkt 69 jj. Kohtupraktika kohaselt ei saa luba seevastu nõuda teises liikmesriigis osutatud ambulatoorse ravi puhul (eespool viidatud kohtuotsus Kholl).

44 – Vt eespool 36. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Müller-Fauré ja van Riet ja eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Inizan. Leichtle'i kohtuotsuses tunnistas Euroopa Kohus teenuste osutamise vabaduse nõuetega vastuolus olevaks näiteks tingimused, mis kehtestati Saksamaa sotsiaalkindlustusalaste õigusnormidega oma liitunutele teise liikmesriiki sanatooriumiravile minemise loa andmiseks (18. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-8/02, EKL 2004, lk I-2641).

45 – Tuleb siiski märkida, et teatavatel juhtudel võivad see õigus tagasimaksehüvitistele ja õigus elukoha- või viibimisriigi antavatele mitterahalistele hüvitistele, mis tuleneb määruse nr 1408/71 kohaldamisest, teineteisega kattuda. On selge, et niisugustel juhtudel on vaja vältida nende hüvitiste kumuleerumise ohtu. Selle eesmärgi võib saavutada asjaomaste asutuste vahelise halduskoostöö abil süsteemi järgi, mis on loodud selle määrusega.

VI. Ettepanek

79. Kõigist esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bayerisches Landessozialgericht Müncheni esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artikli 19 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et muus liikmesriigis kui pädev liikmesriik elaval töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal ei ole õigust mingile mitterahalisele hüvitisele elukohajärgselt asutuselt pädeva asutuse nimel, kui elukohaliikmesriigi õigusaktid ei näe ette mitterahalisi hüvitisi, et katta risk, mille puhul hüvitisi nõutakse. Määruse nr 1408/71 artikli 19 lõike 1 punkt a ei takista töötajal või tema pereliikmel saamast pädevalt asutuselt neid hüvitisi kulude hüvitamise vormis vastavalt kõnealuse asutuse kohaldatavatele õigusaktidele.

2. EÜ artiklit 18 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigid õigusnormid, mis ei võimalda hoolduskindlustusskeemiga liitunud isikule hüvitada selle skeemiga kaetud summa ulatuses kulutusi, mis ta tegi, viibides teises liikmesriigis paiknevas eriasutuses, kus talle osutati tema seisundis vajalikku ravi ja hooldust, samal ajal kui niisugused kulud hüvitataks juhul, kui isik oleks viibinud lepingu sõlminud asutuses, mis paikneb selle liikmesriigi territooriumil, kus vastav isik on kindlustatud. Niisugust erinevat kohtlemist saab õigustada vaid siis, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel, mis on proportsionaalsed siseriiklikus õiguses õiguspäraselt taotletud eesmärgi suhtes.